

Den 26. august 2016

Særlig kemiindsats over for hormonforstyrrende stoffer m.v.

Kemi er en integreret og uundværlig del af vores hverdag. Mennesker udsættes for forskellige kemiske stoffer bl.a. gennem fødevarer, forbruger- og kosmetiske produkter, i arbejdsmiljøet og fra miljøet. Ikke alene udsættes vi for en lang række forskellige stoffer fra alle disse forskellige kilder, men udsættes også for de samme stoffer fra mange forskellige kilder. For eksempel kan de samme fluorforbindelser findes i fødevarekontaktmaterialer, i forbrugerprodukter som imprægnerede tekstiler og sko. De kemiske stoffer spredes vidt til miljøet og kan dermed også ende i luft, vand og i vores fødevarer. Der er derfor god grund til at se kemiske stoffer på tværs af fødevare- og kemikalielovgivning. Konsekvenserne af menneskers og miljøets udsættelse for en kombination af forskellige stoffer udgør en tiltagende bekymring. Det samme gør sig gældende for stoffer med hormonforstyrrende egenskaber.

Der er etableret en politisk platform for Danmarks proaktive indsats over for EU's kemikaliepolitik i form af Reach Up samarbejdet, der er et samarbejde med øvrige medlemslande og Norge, som alle ønsker at fremme kemikaliedagsordenen. Samarbejdet er løbende blevet udbygget og konsolideret siden etableringen ultimo 2014. Således er deltagerkredsen nu oppe på 10 lande - Danmark, Østrig, Belgien, Tyskland, Frankrig, Nederlandene, Sverige, Luxembourg, Letland og Norge. Initiativet har vist sig særdeles velegnet til at opretholde et politisk fokus og pres på kemikaliedagsordenen i EU- systemet – både på politisk- og embedsmandsniveau.

De konkrete prioriteter for Reach Up samarbejdet er:

- 1) Forbedring af kvaliteten af industriens registreringer under REACH,
- 2) Udfasning af brugen/erstatning af særligt problematiske stoffer,
- 3) Minimering af udsættelsen for hormonforstyrrende stoffer,
- 4) Bedre kontrol med nanomaterialer, og
- 5) Udfordringer i forbindelse med problematiske stoffer i importerede varer.

Alle interessenter i Kemikalieforum bakker initiativet op og har sendt et fælles brev om samme temaer til EU kommissionen og ECHA.

Et særligt indsatsområde er tatoveringsfarver, hvor forbrugerne udsættes for problematiske kemikalier, der indføres direkte under huden og derfor udgør en særlig risiko. Området er stort set ikke reguleret i dag. Danmark presser derfor på i EU for at få en fælles regulering.

Særlig indsats

Fra 2018 skal der indgås en ny fælles kemiaftale, som forventes at inddrage aktiviteterne fra Kemikalieindsatsen og kemi-aktiviteter fra Fødevareforlig 3. Regeringen ønsker allerede nu at sætte fokus på først og fremmest hormonforstyrrende stoffer samt kombinationseffekter og tatoveringsfarver.

De eksisterende aftaler på kemi- og fødevareområdet, hhv. Kemikalieindsatsen 2014-2017 og Fødevareforlig 3 (2015-2018), forsætter som aftalt med aftale- og forligsparter.

Regeringen tager opgaven med at værne danskerne og miljøet mod kemiske stoffer, som er skadelige, særdeles alvorligt. Danmark skal gå forrest, når der er et fagligt grundlag baseret på solid videnskabelig dokumentation for stoffers farlighed og den risiko, der er forbundet med anvendelse af stofferne.

Fælles regulering på EU-niveau vil altid være at foretrække – både for miljøet, forbrugerne og erhvervslivet. Derfor skal anvendelsesbegrænsning være styret af videnskabelig dokumentation, så ressourcerne bliver anvendt på en regulering af de stoffer, som udgør en reel risiko. Det skal desuden indgå i overvejelserne, om der er sikre og realiserbare alternativer til rådighed.

Hvis der findes et sagligt og fagligt grundlag, vil Danmark arbejde for, at der indføres EU-regulering. Dette skal baseres på alliancer og samarbejder med de andre lande med samme tilgang til problematiske stoffer som Danmark. Hvis der ikke kan eller bør etableres yderligere EU regulering f.eks. pga. mangel på dokumentation, skal der igangsættes andre initiativer.

FN's nye bæredygtighedsmål sætter bl.a. målsætninger for arbejdet med at undgå alvorlige skader på miljø og sundhed ved brugen af og udsættelse for kemikalier, herunder gennem sikker håndtering af kemikalier og affald. Denne særlige indsats vedrører bl.a. hormonforstyrrende stoffer og per- og polyfluorerede stoffer, som er udvalgt blandt emner, der kræver særlig opmærksomhed under den globale kemikaliestrategi SAICM. I det omfang det er relevant, vil resultaterne af denne indsats derfor blive spillet ind i arbejdet under SAICM eller andre relevante globale fora.

Elementer i den særlige indsats

For på kort sigt at håndtere de væsentligste udfordringer med kemi i fødevarer og forbrugerprodukter bygger regeringen nu videre på den igangværende indsats i Kemikalieindsats 2014-17 og Fødevarerforlig 3 og iværksætter følgende initiativer i 2016-2017 vedr. kombinationseffekter, hormonforstyrrende stoffer og tatoveringsfarver:

1. Viden om kombinationseffekter (1,25 mio. kr. finansieret af ministeriets forskningspulje)

Anvendelse af viden i forbindelse med håndtering af visse stoffer eller stofgrupper:

- En ekstra indsats iværksættes i 2016 med henblik på at forbedre risikovurderingen af kombinationer af kemikalier, for hvilke vi har et begrænset datagrundlag. Der vil blive udviklet en model til beregning af kemikaliers kombinationseffekter, som inkluderer anvendelse af data, der er genereret uden brug af forsøgsdyr, i den udstrækning in vivo data ikke findes. Modellen vil blive anvendt til at estimere befolkningens totale udsættelse for disse kemikalier og de konsekvenser, den måtte have.

Initiativet supplerer nedenstående indsats om kombinationseffekter, der er besluttet under Fødevarerforlig 3 (7,4 mio. kr.). Under Fødevarerforlig 2 (2011-2014) blev der udført et stort forskningsprojekt om kombinationseffekter, som viste, hvilke test der var mest pålidelige til at beregne kombinationseffekter. På den baggrund blev der med Fødevarerforlig 3 iværksat et opfølgingsprojekt, som har til formål at udvikle og forfine tilgangen til vurdering og håndtering af kombinationseffekter, idet det i samarbejde med DTU Fødevarerinstitutionen vurderes, hvilke muligheder der er for at inddrage andre eksponeringskilder i vurderingen af fødevarer i MiraculiX projektet under Fødevarerforlig 3.

2. Bedre EU-regulering (0,5 mio. kr. finansieret af departementet)
I efteråret 2016 afholder Miljø- og Fødevarerministeriet en konference med sigte på input til danske prioriteter til EU's strategi for et ikke-giftigt miljø i 2050, som Kommissionen skal udvikle inden 2018.

Initiativet er et supplement til det arbejde, der allerede foregår i ministeriet for at få bedre EU-regulering af hormonforstyrrende stoffer, tatoveringsfarver, kombinationseffekter og importerede produkter mm.

3. Liste over hormonforstyrrende stoffer (2,1 mio. kr. finansieret af hhv. ministeriets forskningspulje (1,4 mio. kr.) og Miljøstyrelsens reserve (0,7 mio. kr.))
Sammen med andre lande med samme tilgang som Danmark til hormonforstyrrende stoffer udarbejdes som et nyt initiativ en liste over navngivne hormonforstyrrende stoffer, som landene vurderer lever op til WHO's definition, og de konkrete stoffer spilles herefter ind til relevant regulering under fx REACH, kosmetik eller under EU's fødevareregulering efter en nærmere prioritering. Denne liste skal danne grundlag for det videre arbejde i EU om at regulere stofferne i forhold til deres risiko for hormonforstyrrede effekter.

Derfor gennemfører regeringen følgende initiativer:

- I. Liste over mistænkte hormonforstyrrende stoffer ved kvalificeret brug af QSAR screening, internationale lister, databaser, mv.
- II. Prioritering baseret på mængder, forbrugsmønstre og tilgængelighed af data, herunder liste over mistænkte hormonforstyrrende stoffer i kosmetik.
- III. Vurdering af om de prioriterede stoffer opfylder WHO's definition.
- IV. Offentliggørelse og opfølgning på den nye liste over hormonforstyrrende stoffer

Initiativet er et supplement til initiativer under Kemikalieindsatsen, hvor der er afsat midler til at bruge dansk viden til indflydelse på EU regulering i forhold til kriterier og grænseværdier for hormonforstyrrende stoffer og til samarbejde mellem forskere og myndigheder.

4. Håndtering af risikoen ved hormonforstyrrende stoffer og indspil til EU-regulering (0,3 mio. kr. finansieret af Miljøstyrelsens reserve)
I øjeblikket er der ikke enighed om, hvordan risikoen for sundhed og miljø i forbindelse med hormonforstyrrende stoffer skal vurderes og dermed, hvornår stoffernes tilstedeværelse i vores forbrugerprodukter og fødevarer er uacceptabel eller, hvordan en grænseværdi fastsættes.
Derfor afholdes der en international faglig workshop med eksperter og myndigheder, og resultater herfra bringes i spil i EU.

Initiativet bygger på igangværende indsats på CeHOS (0,4 mio. kr.) og er et supplement til regeringens Kemikalieindsats, hvor der er afsat midler til at bruge dansk viden til indflydelse på EU regulering i forhold til kriterier og grænseværdier for hormonforstyrrende stoffer og til samarbejde mellem forskere og myndigheder.

5. Særlig indsats for bedre håndtering af fluorkemikalier i EU (1,3 mio. kr. finansieret af ministeriets forskningspulje og Miljøstyrelsens reserve)

I Danmark har LOUS-indsatsen 2012-2015 vist, at der i særlig grad er brug for en fortsat indsats over for de mange per- og polyfluorerede stoffer, herunder at datagrundlaget for at vurdere især de nye kortkædede fluorkemikalier er mangelfuldt. En del nye kortkædede fluorkemikalier nedbrydes til stoffet PFBA. Der er derfor brug for en farevurdering af dette stof. Flere af fluorstofferne er mistænkt for at være hormonforstyrrende. Stofferne nedbrydes meget langsomt i miljøet og er derfor svære at gøre noget ved, når de først er spredt i miljøet.

Derfor gennemfører regeringen følgende initiativer:

- I. Miljøstyrelsen arbejder for en samlet EU-strategi for håndtering af per- og polyfluorerede forbindelser sammen med Sverige. (0,3 mio. kr. finansieret af Miljøstyrelsens reserve)
- II. Der udvikles en ny metode til bestemmelse af total organisk fluor i emballager og andre fødevarekontaktmaterialer (0,5 mio. kr. finansieret af ministeriets forskningspulje)
- III. Der udarbejdes forslag til harmoniseret fareklassificering af PFBA, som andre nye kortkædede fluorstoffer nedbrydes til. (0,3 mio. kr. finansieret af ministeriets forskningspulje og 0,2 mio. kr. fra Miljøstyrelsens reserve)

Initiativerne supplerer nedenstående initiativer i regi af Fødevestyrelsen og Kemikalieindsatsen (1 mio. kr.). Kemikalieindsatsen 2014-17 beskriver, hvordan resultaterne af LOUS indsatsen skal bruges aktivt bl.a. i EU. Endvidere har Kemikalieindsatsen som et af indsatsområderne at sikre, at forbrugerne kan træffe miljørigtige valg og at indgå i dialog med virksomheder og brancher om at skabe et større udbud af miljørigtige produkter.

- I. Fødevestyrelsen arbejder for en fælles lovgivning om per- og polyfluorerede stoffer i fødevarekontaktmaterialer af pap og papir med bl.a. Sverige, Tyskland, Luxembourg og Frankrig
- II. Der gennemføres adfærdsmålinger hos danske forbrugere og virksomheder, der importerer produkter og stoffer indeholdende flourstoffer med henblik på at kunne pege på initiativer, der kan nedbringe forbrugerens og miljøets udsættelse for flourstoffer. Initiativerne baseres på data om konkret adfærd hos både virksomheder og forbrugere

6. Håndtering af tatoveringsfarver (0,4 mio. kr. finansieret af ministeriets forskningspulje)

Brugen af tatoveringsfarver er en voksende problemstilling, idet 15 pct. af alle danskere har en tatovering og antallet er stigende (især blandt de unge under 35 år). Tatoveringsfarver kan indeholde kræftfremkaldende og allergene stoffer, der er forbudt i tøj og legetøj, og udsættelsen for stofferne er stort set irreversibel, når farverne er ført ind under huden. Det stiller store krav til indholdet af stofferne, for at de ikke udgør en sundhedsrisiko, og Danmark har gennem flere år presset på for at få en EU-regulering. Kommissionen har nu accepteret at igangsætte arbejdet med et restriktionsforslag.

Derfor gennemfører regeringen følgende initiativ:

Yderligere afdækning af de sundhedsskadelige effekter af tatoveringsfarver f.eks. som kvalificering af EU's restriktionsforslag og skærpet forbrugeropmærksomhed

Initiativet er et supplement til følgende igangværende initiativer under Kemikalieindsatsen (1,2 mio. kr.):

- I. Der gennemføres en national informationsindsats målrettet de væsentlige aktører gennem blandt andet interessentmøder.
- II. Samarbejde med Kommissionen vedrørende udarbejdelse af regulering af tatoveringsfarver.
- III. Ministeren inddrages i tilfælde af, at arbejdet forhales eller lignende og der dermed er behov for at lægge yderligere pres på Kommissionen.